

הַכֶּתֶר וְהַכְבוֹד רַדְוֵי לְעַמּוּם

סֵפֶר

זֶהָר הַקְּדוֹשׁ

עִם כְּאוֹר
הַכְּתֶר וְהַכְבוֹד

עִיר וְקִיבוּל שֵׁן מִן שְׁמַיָּא דְהַיְיָ

בֵּי רַא אֲרִישְׁתָּא כְּפִיזֵי דְרֵי

מאמר לפרשת ויגש

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם ב"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זע"א

מחזורת קרן מללי ברכה

אִיסוּר הַשְּׁמֵעַת קוֹל בַּתְּפִילָּה

'וְהִקְלַדְתָּ נִשְׁמָע בֵּית פְּרָעָה' (בראשית מה טז), **רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר**, (תהלים פד ג) **וְנִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָהּ נַפְשֵׁי לְחֻצְרוֹת ה' לְבִי וּבִשְׂרֵי יְרֵנְנֵי אֶל אֶל חִי'.**

תָּא חֲזִי, כֹּל בַּר נֶשׁ דְּצִלֵּי צְלוֹתֵיהּ (וקם) **קָמֵי מְאָרִיָּה, אֲצִטְרִיךְ לֵיהּ לְאַקְדָּמָא לֵיהּ בְּרַכָּאן בְּכֹל יוֹמָא וְיוֹמָא וְלְצִלֵּי צְלוֹתֵיהּ**

הַקְּתָר וְהַכְּבוֹד

במאמר זה מבאר שאסור לאדם להשמיע את קולו בתפילת שמונה עשרה, והמשמיע קולו אין תפילתו נשמעת. ומי שאין משמיע את קולו, תפילתו מתקבלת תמיד. בכדי להבין את טעם וסוד העניין, מקדים ופותח בסוד ענין היחוד הנעשה בתפילה.

להלן מבאר שאף שצריך להוציא את תיבות התפילה מפיו, לא ישמיע המתפלל את קולו בתפילה, ובכדי לבאר ענין זה מקדים ומבאר שבתפילה נעשה יחוד עליון.¹

תָּא חֲזִי - בא ראה, **כֹּל בַּר נֶשׁ דְּצִלֵּי צְלוֹתֵיהּ** (וקם) **קָמֵי מְאָרִיָּה** - כל אדם שמתפלל את תפילתו לפני אדונו, **אֲצִטְרִיךְ לֵיהּ לְאַקְדָּמָא לֵיהּ בְּרַכָּאן בְּכֹל יוֹמָא וְיוֹמָא** - הרי הוא צריך להקדים לו ברכות בכל יום ויום, שהברכות הן הכנה ליחוד הנעשה בתפילת שמונה עשרה, **וְלְצִלֵּי צְלוֹתֵיהּ**

נאמר בפסוק (בראשית מה טז) **'וְהִקְלַדְתָּ נִשְׁמָע בֵּית פְּרָעָה'**, בפסוק זה נרמז ענין השמעת הקול בתפילה, ובתחילה פותח בפסוק שמבואר בו האופן הראוי לתפילה. **רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר**, נאמר בפסוק (תהלים פד ג) **'נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָהּ נַפְשֵׁי לְחֻצְרוֹת ה' לְבִי וּבִשְׂרֵי יְרֵנְנֵי אֶל אֶל חִי'**, ומבואר שמלבד שהמתפלל צריך לכוין את לבו ונפשו בבחינת 'נכספה וגם כלתה נפשי', צריך הוא גם להוציא את תיבות התפילה בפיו, ואז 'לבי ובשרי ירננו'.²

מְקוּרוֹת וְצִיּוּגִים

לחמשה פרצופים אלו הנקראים עולם האצילות יש ג' עולמות, בריאה יצירה ועשיה. והנה לפני בריאת העולם, נפלו אורות עליונים מעולם האצילות לבריאה יצירה ועשיה, ועל ידי תפילות ישראל יש בכל יום ויום עליה לאורות אלו, בכל יום עולה ונתקנת בחינה אחרת, ולבד מזאת מתחמת חטא התחטוניה יורדת בכל יום ספירת המלכות של פרצוף נוקבא דועיר אנפין לבריאה יצירה ועשיה, ועל ידי התפילה היא עולה ונתקנת, שהאדם נמצא בעולם העשיה, ובתפילתו [על ידי שמברך ומשבח את ה' יתברך, ממליך את ה' ומבקש את בקשותיו] מעלה את האורות שנפלו מעולם העולם, עד שנמצאים כל האורות העולמות באצילות, ואזי בתפילת שמונה עשרה פועל המתפלל יחוד עליון בעולם האצילות לנוקביה דועיר אנפין עם הועיר אנפין, והנוקבא מקבלת שפע קודש מזועיר אנפין, ואזי היא משפיעה אותו לעולמות שתחתיה, ובוה יש תיקון לכל האורות הנוקביים, ובוה תלוי כל השפע לכל העולמות בכלל ולמתפלל בפרט.

ד. **שתיחלה** אומרים פסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע, ועל ידי

א. **בספרים** אחרים גורסים: רבי אלעזר פתח. ובמקדש מלך מאריך לקיים הגירסא רבי אבא פתח, שאם לא כן נמצאו דברי רבי אלעזר סותרים את דבריו דלהלן. וראה ברא"ג ובעטרת צבי מה שכתבו בוה. **ב. ברא"ק** (תהלים פד ג): 'לבי ובשרי ירננו', בשרי הוא הפה האומר השיר עם כוונת הלב. וכעין זה באבן עזרא (שם). וראה עוד ברא"ג (להלן רי. דה כ אתעביד) שכתב ששני הפסוקים המובאים כאן בוורה, מושלימים זה את זה, שמהפסוק 'והקול נשמע' לומדים שצריך להתפלל בלחש כדלהלן, ומהפסוק 'נכספה וגם כלתה' לומדים שצריך כוונת הלב.

ג. **בכדי** להבין מאמר זה יש להקדים את ענין וסוד התפילה עפ"י המבואר בכתבי הארז"ל: בעולם האצילות ישנם חמשה פרצופים [השפעת האור מהאין סוף ברוך הוא לעולמות, נקרא בשם פרצוף]. עתיק [כתר], אבא [חכמה], אמא [בינה], זעיר אנפין [תפארת], נוקביה דועיר אנפין [מלכות]. ובכל פרצוף יש עשר ספירות [כתר חכמה בינה, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, מלכות]. מתחת

קָמִי מֵאֲרִיָּה בְּזִמְנָא דְאַצְטְרִיָּה.
 בְּצַפְרָא, לְאַחְדָא בִימְנָא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. בְּמִנְחָה, לְאַחְדָא
 בְּשִׁמְאֵלָא.
 וְצִלוֹתָא וְבִעוֹתָא, אַצְטְרִיךְ לִיה לְבַר נֶשׁ בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא בְּגִין
 לְאַתְאַחְדָא בִּיה וְאַקְיִמְנָא.

הַפְתָּר וְהַכְּבוֹד

לאחוז בשמאל של הקדוש ברוך הוא, שבמנחה מתעוררת בעולם מידת הגבורה, שאז מייחדים את ישראל ולא היה בחינת דינים.

ומוסיף ומבאר שלצורך היחוד העליון, צריך האדם להתפלל ולבקש בכל יום ויום.

וְצִלוֹתָא וְבִעוֹתָא, אַצְטְרִיךְ לִיה לְבַר
 נֶשׁ בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא בְּגִין
 לְאַתְאַחְדָא בִּיה - ותפילה ובקשה צריך האדם להתפלל ולבקש בכל יום ויום כדי להיאחז בו, בקדוש ברוך הוא, שבכל יום ויום מייחדים ומתקנים בבחינות אחרות, ואין לך יום שדומה לחבירו, וְאַקְיִמְנָא

קָמִי מֵאֲרִיָּה - ואחר כך צריך להתפלל את תפילתו, תפילת שמונה עשרה, לפני אדונו, בְּזִמְנָא דְאַצְטְרִיךְ - בזמן שצריך, כלומר בזמן הראוי ליחוד.

ומבאר את סוד היחודים הנפעלים בתפילת שחרית ובתפילת המנחה.

בְּצַפְרָא - בבוקר, לְאַחְדָא בִימְנָא
 דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא - צריך לאחוז בימין של הקדוש ברוך הוא, שבשחרית מתעוררת בעולם מידת החסד, ואז הוא היחוד של יעקב ורחל שהיא בחינת רחמים. בְּמִנְחָה, לְאַחְדָא בְּשִׁמְאֵלָא - ובשעת המנחה צריך

מְקוּרֹת וְצִוּוִּינִים

1. רמ"ק. כי אברהם תיקן תפילת שחרית, ומידתו מידת החסד. כתם פז. בשער הכוונות (ענין שינוי התפילה דרוש א) כתב: בתפלת שחרית אז זווה של יעקב עם רחל פנים בפנים ובמנחה אז מזווה ישראל עם לאה בלבד פנים בפנים. ועיין שם טעם הדבר. ועיין עוד בשער הכוונות (נפילת אפים דרוש א) שכתב שבשחרית מתעורר בעולם החסד, ואזי מידת החסד מביא ומתקן את המלכות שתהיה עמו בזיווג פנים בפנים, והיות בשחרית הוא זמן חסדים, לכן אנו יכולים בזמן זה להכליל את העולמות זה בזה על ידי אמירת פסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע.

2. רמ"ק. כי יצחק תיקן תפילת המנחה, ומידתו מידת הגבורה, [ולא הזכיר כאן תפילת ערבית, דסבירא ליה שהיא רשות]. כתם פז. ובשער הכוונות (ענין שינוי התפילה שם) כתב שבמנחה אז זיווג ישראל ולא היה דינים, וכ"כ בדרושי תפילת המנחה (רושע א'), וראה עוד בשער הכוונות (נפילת אפים דרוש א) שכתב שבעת תפילת המנחה מתעורר בעולם מידת הדין, ואזי אין בידו לפעול הכללת העולמות זה בזה, ולכן אין אומרים אז פסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע, והכללת העולמות והזיווג במנחה אינו נעשה על ידינו אלא על ידי שם אלהים שהוא מידת הדין המתעורר אז בעולם, ולכן הזיווג ההוא הוא בבחינת אחור באחור.

3. רמ"ק. כמו שכתוב (תהלים ס"ח) 'ברוך ה' יום יום', שבכל יום ויום של ח' בחינה בפני עצמו. רמ"ג. ראה עוד בשערי הכוונות (רושי סדר שד"ח הקדמה) שכתב וז"ל: אין לך שום תפלה מיום שנברא

תפילות ומזמורים אלו, מעלים את בחינות העולמות מעשיה ליצירה ומיצירה לבריאה ומבריאה לאצילות, ובוה עושים הכנה להיקון השכינה ביחוד עליון. רמ"ק. ראה עוד בשער הכוונות (תפילת השחר דרוש א) שכתב, וז"ל: 'והנה בהיותו בסדר העשייה שהוא מתחילת התפלה עד ברוך שאמר, יכוין לעלות כל הנפשות אשר שם אל עולם היצירה, ובסדר היצירה [מברוך שאמר עד יוצר אור] יכוין לעלות כל הרוחין אשר שם אל עולם הבריאה, ובסדר הבריאה [מיוצר אור עד שמונה עשרה] יכוין לעלות כל הנשמות אשר שם אל עולם האצילות, ואז מלכות עילאה נכללת מכל אלו הנפשין ורוחין ונשמותין, ועל ידי כן נעשין בה בחינת מין נוקבין, וצריך לשתף גם את עצמו בכל חלקיו, והיינו להעלות נפשו עם הנפשות דעשיה, ורוחו עם הרוחין דיצירה, ונשמותו עם נשמתין דבריאה, והבן זה היטב, וכבר ביארנו ענין עליות העולמות שאינם עולים רק בחינת הנפשות והרוחות והנשמות אשר בהם בלבד, אבל העולמות עצמן אינן עולים, וכן בירידת הנשמות אחר העמידה תכלול נפשך ורוחך ונשמתך עמהם על דרך הנוכר בעליה. וע"ע בכתם פז שביאר מה שאמרנו בוהר כאן 'לאקדמא ליה ברכאן בכל יומא ויומא' שהן המאה ברכות שתיקנו חז"ל לומר בכל יום (מנחות מג:), והם תיקון השכינה, ועיין בשו"ע הזהר (א"ח ס"ח פ"ט ס"ק רנט) במה שביאר דבריו.

4. בלקוטי תורה (בראשית) כתב וז"ל: 'אחר שמלוכמים העולמות בריאה יצירה עשיה, במלכות [אצילות], אז היא עולה ומתייחדת עם זעיר אנופי'.

מאן דצלי צלותיה (וקם) קמי מאריה, אצטריך ליה דלא למשמע קליה בצלותיה, ומאן דאשמע קליה בצלותיה, צלותיה לא אשתמע.

הקטר והכבוד

- והעמדנו ענין זה במקום אחר.^א

לאחר שביאר סוד תפילת שמונה עשרה הוא יחוד המלכות עם תפירתה, מביא לפי זה את טעם איסור השמעת קולו בתפילה.

תחילה מביא את האיסור שנאמר בזה. **מאן דצלי צלותיה (וקם) קמי מאריה -** מי שמתפלל תפילתו לפני אדונו, כלומר, מי

שמתפלל תפילת שמונה עשרה שבה הוא עומד לפני המלך, **אצטריך ליה דלא למשמע קליה בצלותיה -** הרי הוא צריך שלא ישמע קולו^ב בתפילתו^ג, **ומאן דאשמע קליה בצלותיה, צלותיה לא אשתמע -** ומי ששמע קולו בתפילתו, אין תפילתו נשמעת.^ד

מקורות וצינים

אפילו בקול רם ממש [שהאיסור נאמר רק בשמונה עשרה שהוא סוד היחוד], מכל מקום כתב מהרצ"ו בשער הכוונות (דושי ברכת השחר): [מורי, הארז"ל] מעולם לא התפלל תפילתו בקול רם, אפילו סדר התפילה של מיושב כגון הזמירות וכיוצא בהם, להורות הכנעה וזימה ויראה לפני השי"ת, ואמנם ביום שבת היה מרים ומגביה קולו בניעימה בתפילה דמיושב יותר ממה שהיה עושה בחול, ואף זה לא היה עושה אלא מפני כבוד השבת, עכ"ל.

א. ראה עוד בגמרא (ברכות כד:) שמבואר שהשמיע קולו בתפילתו היה זה מוקטני אמונה, אמנם אם אין יכול לכונן את ליבו בלחש יכול להגביה קולו, ובלבד שיחא ביחיד, שבציבור הרי הוא מפריע את כוונתו.

ב. בגדר איסור 'השמעת קול' כתב הרשב"א (ברכות לא. ד"ה וקולה) שלדעת הירושלמי (ברכות פ"ג ה"ד) היינו שלא ישמיע לאחרים, כלומר שלא יאמר בקול רם, אבל להשמיע לאזנו רשאי ומצוה לכתחלה. אמנם לדעת התוספתא (ברכות פ"ג ה"ט) אף לאזנו לא ישמיע [וכן הוא בתנא דבי אליהו (פ"ח)]. ונבדק יוסף (ארי"ה ס"א) כתב שדעת הטור כהירושלמי שלכתחלה ישמיע לאזנו, וכן כתב הבית יוסף בשם הגהות מיימוניות (פ"ה א) והכריע כן להלכה בשולחן ערוך (שם ס"א): 'משמיע לאזנו בלחש, ולא ישמיע קולו'. אך בבדק הבית (ס"א קא) כתב הבית יוסף שמהוזהר פרשת ויקהל (ויב:) מבוואר כדברי התוספתא שאף לאזנו לא ישמיע, וכתב הבית יוסף שראוי לחוש לדברי זוהר. ובמגן אברהם (ס"א קא סק"ג) כתב שאין ראייה מהוזהר שם, שיש לומר שכוונת זוהר שאיש אחר לא ישמע קולו. ובמשנה ברורה (שם סק"ה) כתב: ויש שכתבו [בדק הבית] דצריך לחוש לדברי זוהר שאף לכתחילה לא ישמיע לאזנו, אבל המגן אברהם כתב שאין ראייה מהוזהר וכן כתב בבאיור הגר"א דאף דעת זוהר הוא כהשולחן ערוך, וכן כתבו שארי אחרונים [ש"ע הרב חיי אדם] שטוב יותר לכתחילה שישמיע לאזנו. עד כאן דברי המשנה ברורה. והרבה פוסקים נקטו שאף לאזנו לא ישמיע (פ"ה שם, חיד"א בברכ"י וכן במחזיקי ברכה ס"א תקפב סק"ו, כף החיים פלא"י ס"ו אות ג, כף החיים סופר ס"א קא ס"ח-ט). וראה להלן זיוק המפרשים ממאמר זוהר כאן.

ג. ועל כן נאמר 'הקול נשמע בית פרעה', שכאשר הקול נשמע בתפילה, התפילה הולכת לבית פרעה, כלומר, למקטרגים. ש"ך (שמות כא י'). ראה עוד בזה (ח"ב רב).

העולם עד סוף העולם שנתמה לחברתה כלל ועיקר. והענין בקיצור הוא לפי שתכלית מצות התפלה היא לברר הבוריון של השבעת מלכי אדום שמתו [אורות עליונים שנפלו מעולם האצילות, לפני בריאת העולם, כמו שאמרו במדרש (ב"ר ג' ז) שתחילה היה הקדוש ברוך הוא בורא עולמות ומחריבם] ובכל יום ויום ובכל תפלה ותפלה מתבררים ברוחי נצוצות חדשות שלא נתבררו מעולם עד העת ההיא, ובכל תפלה ותפלה מתבררים נצוצות שעדיין לא עלו בשום זמן וכו', וזה סוד טעם החיוב הגדול המוטל עליו להתפלל בכל יום ובכל שעה, לפי שבכל תפלה ותפלה נעשים בחינות מיוחדות מה שלא נעשית בשום תפלה אחרת וזלטה, וגם כי על הדרך הזה הוא ענין מצות הקריאת שמע שנצטוו לקרותה בבקר ובערב בכל יום תמיד, לפי שבכל קריאת שמע נעשה דבר מיוחד למעלה מה שלא נעשה כן בקריאת שמע אחרת וזלטה מעולם. ובהר"ם שולם (הקדמת רחובות הנהר ג) כתב, וז"ל: ובכל יום מעלים נצוצות חדשות מחדש, ואין יום דומה לחבירו ואין בריה דומה לחברתה ואין צדיק דומה לחבירו. והוא גודל חיוב מצות התפלות והמצוות, וכל אחד מתקן ומעלה כפי בחינה הראויה אליו, ותתקן החלבוה מה שלא תתקן הלבונה, ולכן הכל צריכים זה לזה ולא יוכל שום אחד מישראל לעשות מה שעשה חברו, וכפי גודל הבוריון שמתברר ועולה ניתוסף כח למעלה ויורד שפע מלמעלה על ידי זווג העליונים להשפיע בתחתונים, ועל ידי השפיע היורד מוסיף כח בתחתונים ללקט ולברר ולהעלות מיון נוקבין.

ט. ראה עוד בזה (ח"ב כ): מאן דצלי צלותיה למלא, פני דצלי צלותיה שקלא קדישא פריעתיה, מתתא לעילא ומעילא לתתא, ולקשרא פלא פחד קשרא, ונהוהא קשרא אשקתב פריעתיה [מי שמבטח בקשתו למלך, הרי הוא צריך ליהד את השם הקדוש ברצון לבו, מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, ולקשר הכל בקשר אחד, ובקשר הזה תימצא ותתקבל בקשתו]. עוד אמרו (ח"ב רסב): ויפאן דקשרי קמי מאריה, וצלי צלותיה, ולא אשלים חודאי, ולא תיש על קרא דמאריה לקשרא קשרין דפלאמנון, טב ליה דלא אקרי [ומי שמקרב לפני אדונו, ומתפלל לתפילתו, ולא מושלים את החיוד, ולא חושש על כבוד אדונו לקשר קשרים וליחד חודים, כמו ששמרנו, טוב לו שלא נברא]. וראה בספר עבודת הקודש (ח"ב פ"ט-ט) שהאריך בענין היחוד שבתפילה, ובשער הכוונות (דושי העמידה סוף דרוש ג) בסוד כוונת היחוד.

י. שו"ע זוהר (ח"ה ס"א קא, אבן יקרה ס"ב כו), והוסיף וכתב שאף על פי שמותר לומר כל השבחים והתפילות [מלבד שמונה עשרה]